

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za državno ureditev

Številka: 001-02/14-6/2, EPA 1861 - VI
Ljubljana, 21. maja 2014

Komisija Državnega sveta za državno ureditev je na podlagi drugega odstavka 56. člena Zakona o Državnem svetu (Uradni list RS, št. 100/05 - uradno prečiščeno besedilo, 95/09 – odl. US, 21/13 - ZFDO-F) in 20. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09 in 101/10 in 6/14) sprejela naslednje

M n e n j e

k Predlogu za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije z osnutkom ustavnega zakona, (UZ70) – EPA 1861 - VI

Komisija za državno ureditev (v nadaljevanju: komisija) je na 36. seji 21. maja 2014 obravnavala Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije z osnutkom ustavnega zakona, (UZ70) – EPA 1861 – VI (v nadaljevanju: predlog), ki ga je v obravnavo Državnemu zboru predložila skupina poslancev in poslank Državnega zbora s prvopodpisanim Branetom Golubovičem (v nadaljevanju: predlagatelj).

Komisija **podpira** predlog za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije.

Predlagatelj je uvodoma predstavil predlog. Državnemu svetu se je zahvalil za pobudo o pitni vodi, ki jo je nato prevzel Državni zbor in sam kot prvopodpisani pod predlog. Hkrati je člane komisije zaprosil, da Državni svet v naslednjem sklicu Državnega zbora ponovno vloži pobudo o pitni vodi v Državni zbor in tako spodbudi vložitev novega predloga za spremembo Ustave Republike Slovenije.

V predlogu je zapisano, da se prične s postopkom spremembe Ustave Republike Slovenije zato, da se na ustavni ravni voda in dostop do vode določita kot splošni in temeljni ustavni pravici, da se prepreči, da bi se vodni viri privatizirali in da se prepreči, da bi vodo obravnavali kot vsako drugo blago. Oskrba z vodo bi se morala izvajati v obliki neprofitne javne službe.

Predlagatelj je spomnil, da je v Sloveniji pitne vode v izobilju, kar pa pomeni, da smo v prihodnosti lahko izpostavljeni interesom multinacionalk, ki vire pitne vode že kupujejo, saj voda postaja strateška dobrina, zato je še toliko bolj pomembno, da smo pripravljeni na ta segment delovanja trga. Predlagatelji so pri vložitvi predloga zasledovali tri cilje. Prva in glavna prioriteta je prepoznati pitno vodo kot vitalno dobrino ter zagotoviti univerzalen dostop

do nje za prebivalstvo pod enakimi pogoji. Šele, ko bo ta pravica v celoti izpolnjena, se voda lahko uporablja za energetska izrabo in za kmetijstvo ter šele na koncu, če obstajajo viški vode, se ta lahko prodaja na mednarodnih trgih, pridobljena sredstva pa se namenijo za ohranjanje kakovosti vode in učinkovito upravljanje z njo. Predlog za spremembo Ustave Republike Slovenije je komaj prvi korak, naslednji so verjetno težji, saj bo treba spremeniti precej zakonodaje in jo uskladiti s sprejeto ustavno spremembo. Predlagatelj je poudaril, da voda nima alternative in je zato pomembno, da se univerzalni dostop do pitne vode določi kot splošna in temeljna ustavna pravica in da se prepreči, da bi se vodni viri kadarkoli privatizirali.

Državni svetnik mag. Stevo Ščavničar, predlagatelj pobude v Državnem svetu o pravici do pitne vode, je spomnil, da so državljani EU kot odziv na predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta EU o podeljevanju koncesijskih pogodb, ki bi veljala tudi za vodo, zbrali 1,5 milijona podpisov, s katerimi so izrazili svoje nestrinjanje s predlogom direktive. Tem protestom je sledil predlog evropskega komisarja za evropski trg Michela Barnierja, da se vodni sektor črta iz besedila direktive. Na ravni Evropske komisije je prišlo do sprememb besednjaka, vendar pa npr. Evropska komisija področja trgovanja z vodo ni izvzela iz trgovinskih pogajanj med EU in ZDA, ki so v teku. V vmesnem času je nekaj lokalnih skupnosti v EU uspelo pridobiti ponoven nadzor nad oskrbo s pitno vodo, vendar dogajanja kažejo, da je nujna velika mera previdnosti in je zato treba izvesti vse ukrepe, ki lahko preprečijo liberalizacijo in komercializacijo vodnih virov. Takšen način je tudi sprememba Ustave Republike Slovenije in vse ostale zakonodaje (na področju voda, kmetijstva, ...). Tudi nekatere druge države so izvedle zaščitne ukrepe ali pa se nanje pripravljajo. Tako je Nizozemska 2004 sprejela zakon, ki izrecno prepoveduje privatizacijo oskrbe z vodo. V Italiji so se prebivalci julija 2011 na referendumu kar s 96-odstotno večino izrekli proti privatizaciji vode, italijansko ustavno sodišče pa je odločilo, da bo vsak naslednji poskus privatizacije javnih storitev obravnavalo kot protiustaven. Težnje po spremembi ustave se pojavljajo v Avstriji. Vse to je rezultat negativnih praks na področju privatizacije oskrbe s pitno vodo, kot npr. v Španiji, na Portugalskem, v Franciji in Nemčiji, če se ozremo samo po nekaj evropskih državah.

Komisija se je strinjala, da je treba predlog podpreti in ustrezno spremeniti Ustavo Republike Slovenije, saj se razlogi za predlagano rešitev niso spremenili. Voda je strateška dobrina in zato je treba pravico do vode zapisati v Ustavo Republike Slovenije in jo zaščititi na najvišji zakonodajni ravni. Vodni viri, ki služijo oskrbi prebivalstva s pitno vodo in z vodo za oskrbo gospodinjstev, se morajo izkoriščati v obliki neprofitne javne službe. Gospodarjenje z vodo in vodovodnim omrežjem po mnenju komisije ne sme biti predmet pridobitne dejavnosti gospodarskih družb in korporacij, ki se ukvarjajo s pridobivanjem dobička na trgu.

Komisija je izrazila razočaranje, ker bo za izpeljavo celotnega postopka zmanjkalo časa, pri čemer so se člani komisije strinjali, da mora Državni svet v naslednjem mandatu Državnega zbora pobudo za pitno vodo ponovno vložiti in tako spodbuditi čim širšo skupino poslancev, da še enkrat vložijo predlog za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije glede oskrbe z vodo. Pobuda Državnega sveta je že pripravljena in bo treba le preveriti morebitna nova dejstva in jo dopolniti.

Komisija je opozorila tudi na problem različne dostopnosti do pitne vode v Sloveniji in da se tudi pri nas dogaja komercializacija oskrbe s pitno vodo. Cena oskrbe s pitno vodo je ekonomska kategorija in zato državljani v različnih delih Slovenije plačujejo različno ceno oskrbe z vodo, odvisno od kakovosti vodnih virov in njihove dostopnosti oziroma razpoložljivosti. Cena kubičnega metra pitne vode je sicer enaka, vendar pa je različna omrežnina, kar na koncu za prebivalce predstavlja razliko v ceni. Pravica do pitne vode bi morala izhajati iz enotne cene na ravni države. Z neke vrste izravnalno shemo bi morala država vsem omogočiti dostop do pitne vode po enakih cenah. Država pa je javne gospodarske službe prepustila lokalnim okoljem in v Sloveniji je trenutno že 32 zasebnih družb, ki imajo pogodbo z občinami, ali so jim občine podelile koncesijo za oskrbo s pitno vodo. Pogodbe v tem primeru podpisujejo lokalne skupnosti in jih v občinskih in mestnih svetih potrjujejo z navadno večino, pri čemer je vprašanje, kakšne so te pogodbe. Večje občine pogodbe lahko urejajo z ustreznimi pravnimi službami ali najetimi zunanjimi pravnimi strokovnjaki, medtem ko je v manjših lokalnih skupnostih to lahko ovira, ki vodi v pogodbe, ki so potencialno škodljive za lokalne skupnosti in občane. Izvajalci storitev sicer niso zavezani pridobivanju dobička. Tudi če gre za zasebna podjetja, so cene pitne vode regulirane v okviru lokalnih skupnosti in države, ki regulira cene storitev javnih gospodarskih služb. Problem pa lahko nastane v primeru kriznih situacij v lokalni skupnosti ali v državi, ko pride do velikih pritiskov pri podeljevanju koncesij, kot smo to videli pri državah, ki so zaprosile za mednarodno finančno pomoč, ki je bila pogojevana z zahtevami po podeljevanju koncesij za oskrbo s pitno vodo zasebnim podjetjem. Izkušnje držav, kjer so upravljanje nad javnimi vodovodnimi sistemi prevzela različna zasebna podjetja, običajno velike multinacionalke, pa so negativne, saj je kakovost oskrbe praviloma padla, voda se je podražila in kljub naraščajočim dobičkom podjetij se je izkazalo, da podjetja niso vlagala v obnovo in izboljševanje vodovodne infrastrukture, kar pa na koncu znižuje kakovost pitne vode in zvišuje stroške vzdrževanja infrastrukture.

Oskrba s pitno vodo je preprosto preveč pomembna javna gospodarska služba, da bi jo prepuščali trgu. V njeno upravljanje morajo biti vgrajeni močni korektivni mehanizmi. Takšen korektiv je tudi zapis o pravici do vode v Ustavo Republike Slovenije.

Za poročevalko na seji Ustavne komisije je bila določena državna svetnica Bojana Potočan.

Predsednik
Rajko Fajt, l. r.